

НАУКА ТА БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА

DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2023.02.102>
УДК 02(477)»364»:061.1(100)-043.5-048.32

Людмила Дем'янюк,

<https://orcid.org/0000-0003-4242-8390>,

кандидатка історичних наук,
старша наукова співробітниця,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна),
просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: mila_dem@ukr.net

Ініціативи міжнародних організацій на підтримку бібліотечно-інформаційного комплексу України

Мета статті – дослідити ініціативи міжнародних організацій на підтримку бібліотечно-інформаційного комплексу України в умовах воєнного стану, проаналізувати основні напрями їх реалізації та значення світового резонансу у збереженні культурного надбання, українських книгозбірень. **Методологія** дослідження ґрунтується на системному та структурному підходах, на методах логічного та структурно-функціонального аналізу, наукової об'єктивності, узагальнення, моніторингу контенту вебсайтів тощо. **Наукова новизна.** Висвітлено ініціативи міжнародних організацій на підтримку бібліотечно-інформаційного комплексу України в умовах воєнного стану, проаналізовано основні напрями допомоги та значення світового резонансу у збереженні вітчизняних книгозбірень. У **висновках** констатується, що з початком повномасштабного військового вторгнення Російської Федерації відбулася консолідація міжнародної бібліотечної спільноти на підтримку бібліотечно-інформаційного комплексу України. Ініціативи, запропоновані міжнародними організаціями, спрямовані на протекцію українських бібліотек у збереженні їх фондів у зв'язку із загрозою їх можливого знищення, на підтримку бібліотекарів та бібліотечних приміщень. Завдяки реалізації проєктів, ініційованих авторитетними організаціями міжнародного рівня, бібліотечно-інформаційний комплекс України продовжує невпинно функціонувати та здійснювати бібліотечно-інформаційні процеси в умовах воєнного стану.

К л ю ч о в і с л о в а: російська агресія, світовий резонанс, бібліотечно-інформаційний комплекс України в умовах воєнного стану, міжнародна підтримка, ініціативи допомоги.

Актуальність теми дослідження. Актуальним питанням нашого сьогодення є збереження безцінного культурного надбання України, яке є носієм джерел ідентичності української нації та спадщиною для майбутніх поколінь. Особливої нагальності набуває питання про збереження бібліотечних фондів і ресурсів, в яких відображений історичний, культурний та науковий поступ людства. З початком повномасштабної війни на території України від 24 лютого

2022 р. бібліотечна галузь країни, як й інші сфери соціо-культурної діяльності, потрапила під нищівний потік російської агресії. Напад Росії на Україну викликав обурення та засудження міжнародної бібліотечної спільноти, зокрема, бібліотечні установи по всьому світу висловили свою позицію з приводу невинуватості агресії та активізували зусилля на всебічну підтримку України.

Аналіз досліджень і публікацій здійснювався на основі відомостей, розміщених на офіційних вебсайтах міжнародних організацій, співтовариств та установ, інформаційних бібліотечних агентств і асоціацій, які спрямували свою діяльність на забезпечення збереження культурного надбання, відображеного у фондах українських книгозбірень, будівель бібліотек та допомогу персоналу бібліотек в умовах воєнного стану в Україні. Насамперед позицію з приводу невинуватості агресії Росії міжнародна бібліотечна спільнота висловлювала у заявах та постановах на своїх вебпорталах, згодом шляхом подання інформації про Україну, започаткування ініціатив підтримки українських бібліотек з їх подальшою реалізацією. До переліку авторитетних організацій, які першими виступили на підтримку України, слід віднести такі: Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ (IFLA), Конференція європейських національних бібліотек (CENL), Американська бібліотечна асоціація (ALA), Конференція європейських наукових бібліотек (CERL), Міжнародний альянс захисту культурної спадщини в зонах конфлікту (ALIPH), EBLIDA, NAPLE та Public Libraries 2030 та ін. Варто зазначити, що з початку повномасштабного вторгнення актуальні ініціативи міжнародної підтримки наукових бібліотек висвітлювались на вебсайтах вітчизняних бібліотечних установ, зокрема, на сайті Української бібліотечної асоціації, на шпальтах журналу «Бібліотечний вісник» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та ін.

Мета статті – дослідити ініціативи міжнародних організацій на підтримку бібліотечно-інформаційного комплексу України в умовах воєнного стану, проаналізувати основні напрями допомоги та значення світового резонансу у збереженні українських книгозбірень.

Виклад основного матеріалу. Зазначаючи руйнації, перебуваючи під цілком ймовірною загрозою знищення фондів, бібліотеки України попри все продовжують виконувати свою основну місію – збереження культурного надбання країни. Варто відзначити, що вітчизняні бібліотечні установи докладають усіх зусиль для створення світового резонансу щодо подій в Україні, спрямовуючи свій голос до міжнародних організацій, бібліотечних установ світу із уже загальновідомим закликком «#stand with Ukraine», зміст якого в контексті бібліотек полягає у згуртуванні навколо нагальних питань бібліотечно-інформаційного комплексу України в умовах війни. Серед основних тез звернень виокремлюємо такі: надання прихистку українським біженцям, підтримка українських книгозбірень, допомога у збереженні культурної спадщини та блокування бібліотечних установ Росії на міжнародній бібліотечній арені.

Міжнародна бібліотечна спільнота не залишилась осторонь, продемонструвавши всебічну підтримку України в складних та несприятливих умовах.

Так, після 24 лютого 2022 р. на вебпорталах таких авторитетних бібліотечних організацій, як Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ (IFLA), Конференція європейських національних бібліотек (CENL), Американська бібліотечна асоціація (ALA), Конференція європейських наукових бібліотек (CERL), Міжнародний альянс захисту культурної спадщини в зонах конфлікту (ALIPH), EBLIDA, NAPLE та Public Libraries 2030 почали одна за одною з'являтися заяви про засудження дій Російської Федерації та завірення у підтримці бібліотек України. Зокрема, на сайті IFLA віднаходимо заяву стосовно України «IFLA Statement on Ukraine», в якій йдеться про солідарність з колегами в Україні, засудження будь-яких насильницьких дій та єдність з міжнародною спільнотою у заявах на підтримку України. Водночас у своєму документі IFLA закликає бібліотеки усього світу мобілізувати зусилля на користь поширення правдивої інформації про конфлікт, як засобу підтримки демократії та свободи слова, а також звертається з проханням підтримувати українських біженців [12]. Подібні заяви розміщені на офіційних вебсайтах більшості бібліотечно-інформаційних установ по всьому світу.

Російсько-українська війна активізувала співпрацю IFLA з іншими авторитетними міжнародними організаціями, зокрема Блакитним Щитом (Blue Shield International) та ЮНЕСКО, які у своїй діяльності зосереджуються на питаннях захисту світової культурної спадщини від загроз, спричинених збройними конфліктами, стихійними лихами, природними чи техногенними катастрофами, а також відповідають за збереження бібліотечних будівель, їх фондів та персоналу у вищезазначених умовах. Як відомо, Україна є державою-учасницею Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту від 1954 р. та її першого Протоколу від моменту ратифікації 6 лютого 1957 р., державою-учасницею Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини від 1972 р. – від моменту її ратифікації 12 жовтня 1988 р., що передбачає забезпечення захисту та збереження культурного надбання України [3]. Згідно зі статтею 1 Конвенції про захист культурних цінностей від 14 травня 1954 р. у разі збройного конфлікту до культурних цінностей відносять рухомі та нерухомі цінності, які мають вагоме значення для культурної спадщини кожного народу. Серед них: твори мистецтва, рукописи, книги, інші предмети художнього, історичного чи археологічного значення, а також наукові колекції або важливі колекції книг, архівних матеріалів або репродукцій цінностей, зазначених вище; будівлі, головним і дійсним призначенням яких є збереження або експонування рухомих культурних цінностей, такі як музеї, великі бібліотеки, сховища архівів [2].

З огляду на зміст вищезгаданих документів фонди українських книгозбірень мають бути під особливим захистом, як і самі книгозбірні та їх персонал. Зважаючи на те, що ратифіковані міжнародні конвенції, законодавство України, а також міжнародне право накладають на нації обов'язок захищати свою культурну спадщину в часи збройних конфліктів, Блакитний Щит закликав усі залучені сторони до виконання цього обов'язку, таким чином забезпечуючи захист визначних об'єктів культурної спадщини, розташованих на території України. З цієї

ж метою українським колегам було надано відкритий доступ до експертного досвіду та мережі організацій Блакитного Щита. IFLA, Blue Shield International та ЮНЕСКО зосередились на планах та діях щодо захисту документальної спадщини та бібліотечних колекцій України у співпраці з Міжнародною радою музеїв (ICOM), Міжнародною радою архівів (ICA), Міжнародною радою з охорони пам'яток та історичних місць (ICOMOS), а також з Українською бібліотечною асоціацією. В процесі такої взаємодії було створено спеціальну групу експертів із низки комітетів ІФЛА для виконання важливих практичних завдань задля підтримки українських колег, використовуючи сильні сторони організації [13]. Так, наприклад, ЮНЕСКО спільно з данським Blue Shield Denmark ініціювали створення платформи Backup Ukraine, яка стала місцем для зібрань цифрових 3D-копій пам'ятників та важливих історичних споруд України [9; 10].

Ведучи мову про ініціативи зарубіжних установ на допомогу Україні, необхідно наголосити на значущості проекту SUCHO – Saving Ukrainian Cultural Heritage Online (Збереження української культурної спадщини онлайн) – ініціативи понад 1500 міжнародних волонтерів, які співпрацюють онлайн з метою оцифрування та збереження української культурної спадщини. Координаторами SUCHO стали Квінн Домбровські (Стенфордський університет), Анна Кіяс (Університет Тафтса) та Себастьян Майсторович (Австрійський центр цифрових гуманітарних наук та культурної спадщини).

Від початку російської агресії завдяки SUCHO було заархівовано понад 5000 вебсайтів і 50 ТБ даних українських культурних установ, щоб запобігти їх вимкненню. Ці вебсайти варіюються від національних архівів до місцевих музеїв, від 3D-турів церквами до центрів дитячої творчості. Для виконання поставлених завдань із збереження вмісту сайтів у SUCHO застосовували комбінацію технологій для сканування та архівування культурного контенту з українських вебсайтів за допомогою набору таких інструментів як Browsertrix Cloud crawler від Webrecorder (<https://opencollective.com/webrecorder>), який дає змогу запускати автоматизоване вебсканування через хмарні сервери SUCHO та не потребує додаткових установлень на комп'ютері, а також за допомогою Wayback Machine від Internet Archive (<https://web.archive.org/>).

Однією з важливих фаз SUCHO стала фаза проекту, яка визначалася трьома цілями: Curate, Donate, Educate, що в перекладі означає дбати, жертвувати, навчати. Насамперед задля забезпечення роботи SUCHO було започатковано SUCHO Equipment Fund та пропонувалося робити благодійні внески на підтримку роботи сервера та придбання обладнання для оцифрування з його подальшим переправленням до українських бібліотек, архівів та музеїв.

У розрізі підтримки українських установ культурної спадщини у цифровому збереженні матеріальної спадщини необхідно виокремити співпрацю SUCHO з Консорціумом з дослідження даних про матеріальну та нематеріальну культурну спадщину (NFDI4Culture). Особливість цього партнерства полягає у постачанні обладнання для оцифрування, зокрема, 3D- та 2D-сканерів, комп'ютерів та камер безпосередньо до установ, які цього потребують для збереження культурної

спадщини під загрозою фізичного знищення внаслідок постійних руйнівних атак російських військових сил на території України. Українським установам було надано можливість самостійно повідомляти про потребу у допомозі, скориставшись спеціально розробленою формою «служба допомоги культурі України», при заповненні якої необхідно вказувати запит на пожертву (Donation request) в рядку теми запиту, або ж надіслати вкладенням безпосередньо на електронну спеціальну поштову скриньку SUCHO equipment@sucho.org. Усі запити опрацьовувались координаторами команди та після співставлення з пропозиціями обладнання від партнерів переходили на стадію логістичного процесу доставки обладнання в Україну (<https://nfdi4culture.de/uk/contact-ukraine-support.html>) [16].

На другому етапі SUCHO розпочала координування доставки обладнання для оцифрування, демонстрування української культури в Інтернеті та організацію навчання методам оцифрування для українських працівників культури. Наразі SUCHO займається кураторством повних 50 ТБ вебархівів, які було зібрано. Необроблені файли є загальнодоступними в реєстрі відкритих даних AWS, а після мінімального відбору їх зроблять доступними для перегляду на вебсайті SUCHO. З метою привернення уваги до української культури також було створено віртуальний виставковий простір, матеріали до якого було відібрано з веб-архівів. Ще однією із розробок SUCHO стала мем-стіна (SUCHO Meme Wall), над наповненням якої невинно працює команда волонтерів, займаючись збором інтернет-мемів, створених у зв'язку з війною в Україні.

Задля оцифрування та збереження української культурної спадщини SUCHO співпрацює з низкою організацій, інформацію стосовно яких можна віднайти на офіційному вебсайті (www.sucho.org/partners). Серед спонсорів SUCHO вказані такі організації: Amazon Web Services (AWS) (<https://aws.amazon.com/>); Vitalogy Foundation (<https://pearljam.com/vitalogy>); Товариство управління архівами та документами у Швеції (The Society of Archives and Records Management in Sweden (FAI), <https://fai.nu/summary-in-english/>); Europeana Foundation (<https://pro.europeana.eu/about-us/foundation#europeana-foundation>); The Association for Computers and the Humanities (ACH) (<https://ach.org/>); Європейська асоціація цифрових гуманітарних наук (The European Association for Digital Humanities (EADH), <https://eadh.org/>); Асоціація музичних бібліотек (The Music Library Association, <https://www.musiclibraryassoc.org/>); Міжнародна асоціація музичних бібліотек, архівів та документних центрів (The International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres (IAML), <https://www.iaml.info/news/iaml-now-proud-sponsor-sucho-project>).

До партнерів зі співробітництва на сайті SUCHO віднесено такі установи: Австрійський центр цифрових гуманітарних наук і культурної спадщини (The Austrian Centre for Digital Humanities and Cultural Heritage (ACDH-CH), <https://www.oeaw.ac.at/acdh/>); Стенфордські бібліотеки (Stanford Libraries, <https://library.stanford.edu/>); Університет Тафтса (Tufts University, <https://www.tufts.edu/>); Веб-рекордер, веб-архівация для всіх (Webrecorder, <https://webrecorder.net/about/>); Інтернет архів (Internet Archive, <https://archive.org/>); NFDI4Culture – консорціум

для дослідження даних про матеріальну та нематеріальну культурну спадщину (NFDI4Culture – Consortium for Research Data on Material and Immaterial Cultural Heritage, <https://nfdi4culture.de/>); Баварська державна бібліотека (The Bayerische Staatsbibliothek, <https://www.bsb-muenchen.de/>); Національна бібліотека Швеції (The National Library of Sweden, <https://www.kb.se/in-english.html>); Інститут національної спадщини (Narodowy Instytut Dziedzictwa, <https://nid.pl/>); Українська бібліотечна асоціація (<https://ula.org.ua/en/>); ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, <https://www.unesco.org/en>); Техніка на порятунок (Tech To The Rescue, <https://www.techtotherescue.org/>); Фонд короля Бодуена, Сполучені Штати (King Baudouin Foundation United States (KBFUS), <https://kbfus.org/>).

До технологічних партнерів увійшли інституції, які спеціалізуються на хмарних технологіях та обчисленнях, серед яких: хмарна платформа Amazon Web Services (AWS), яка надає користувачам передплатні сервіси (<https://aws.amazon.com/>); передова хмарна технологія Wasabi, яка дозволяє користувачам доступно зберігати майже нескінченну кількість даних (<https://wasabi.com/about/>); компанія DigitalOcean, яка пропонує необхідні послуги хмарних обчислень із передбачуваною ціною, надійною документацією та можливістю масштабування, щоб підтримувати зростання організації на будь-якому етапі (<https://www.digitalocean.com/>); Единбурзький університет (The University of Edinburgh, <https://www.ed.ac.uk/>); Торонтський університет (University of Toronto, <https://www.utoronto.ca/>); Дрезденський технічний університет (Technische Universität Dresden (TUD), <https://tu-dresden.de/>); Технологічний інститут Карлсруе (The Karlsruhe Institute of Technology (KIT), <https://www.kit.edu/>); Базельський університет (The University of Basel, <https://www.unibas.ch/de>); Національна бібліотека Франції (Bibliothèque nationale de France (BnF), <https://www.bnf.fr/fr>) [16]. З огляду на вищезгаданий перелік установ маємо змогу усвідомлювати масштаби світового резонансу, викликаного невиправданою російською агресією, та масштаби підтримки України в контексті збереження культурного надбання, ресурсів бібліотечно-інформаційного комплексу, архівних установ та інших закладів освіти та культури.

Вагомою підтримкою для українських бібліотек стала також допомога від Міжнародного альянсу захисту культурної спадщини в зонах конфлікту (ALIPH), що дислокується у Швейцарії. Грантова підтримка склала 3,8 млн доларів США та реалізовувалась відповідно до Плану дій з охорони спадщини в Україні, затвердженому на початку березня 2022 р. ALIPH підтримав 160 проєктів із захисту музеїв, бібліотек та архівів, фінансуючи закупівлю та транспортування матеріалів, таких як дерев'яні ящики, вогнегасники та протипожежні ковдри. Загалом 261 установа отримала допомогу ALIPH. Міжнародний альянс профінансував модернізацію сховищ для творів мистецтва та впровадження системи моніторингу й аналізу об'єктів спадщини в рамках ініціативи Університетського коледжу Лондона. Крім того, ALIPH фінансує, а інколи й організовує транспортування гуманітарної допомоги разом із партнерами в Польщі, Італії, Франції, Швейцарії,

Австрії та Великобританії. Федеральне відомство культури Швейцарії також виділило 750 000 франків на збереження культурної спадщини України, а урядом конфедерації було профінансовано створення книжкового фонду українською мовою. На початку 2023 р. завдяки таким сумісним зусиллям понад 180 колекцій безцінних зразків народного мистецтва, релігійні ікони та археологічні артефакти були безпечно упаковані та збережені [8].

Істотною допомогою українським бібліотечним установам стала ініціатива Американської бібліотечної асоціації (ALA). У травні 2022 р. на вебсайті любителів бібліотек та книг «I Love Libraries» («Я люблю бібліотеки»), який є ініціативою Американської бібліотечної асоціації, з'явилося звернення під назвою «Ти можеш допомогти бібліотекам України» із закликом до усіх охочих про надання допомоги українській бібліотечній спільноті, що постраждала від російської агресії. Усім бажаючим пропонується вносити пожертви до фонду «ALA Ukraine Library Relief Fund», заснованого Американською бібліотечною асоціацією (ALA) у співпраці з Українською бібліотечною асоціацією (УБА). Пожертви до «ALA Ukraine Library Relief Fund» можна здійснювати безпосередньо за допомогою кредитної картки або чеком на адресу Американської бібліотечної асоціації із зазначенням, що платіж для України. Передбачається, що ALA щомісяця надсилатиме отримані донати до Української бібліотечної асоціації з метою їх подальшого перерозподілу та використання. Кошти, зібрані «ALA Ukraine Library Relief Fund», спрямовуватимуться на придбання комп'ютерів, програмного забезпечення та інших необхідних ресурсів. Зважаючи на руйнації, зумовлені російським вторгненням, частина коштів виділятиметься на невідкладні потреби у ремонті, наприклад, скління вікон і ремонт дахів, пошкоджених бомбардуванням, відбудову та реконструкцію українських бібліотек та підтримку бібліотечних послуг під час та після російської агресії. УБА також надаватиме підтримку бібліотечним співробітникам, які постраждали та потребують фінансової допомоги [15].

Не менш вагомими діями на підтримку України позначена діяльність таких організацій як EBLIDA¹, NAPLE² та Public Libraries 2030³, зокрема їх ініціативи «Бібліотеки для України» і «Бібліотеки для біженців» (Libraries for Ukraine. Libraries for refugee). Як бібліотечний центр EBLIDA створила спеціальний вебсайт для допомоги Україні, обміну ідеями та досвідом усіх розробників ініціатив для біженців. У зверненні на сайті вищезазначених організацій закликають усі бібліотеки надавати будь-яку можливу підтримку, безпечне місце для українських біженців, книги та інші медіа, а також доступ до інформації та освіти. Наголошується, що бібліотеки мають сприяти продовженню освіти біженців, особливо дітей та молоді, а також організувати курси для оволодіння базовими основами мови приймаючих країн. Пункти доступу до бібліотек із логотипом

¹ Європейське бюро бібліотечних, інформаційних і документних асоціацій.

² Міжнародна неурядова асоціація, яка промотує інтереси національних бібліотечних органів Європи.

³ Брюссельська організація, яка працює над встановленням зв'язків між інноваційною бібліотечною практикою та визнанням внеску бібліотечного сектору в установах ЄС.

«Бібліотеки для біженців» містять ресурси та засоби, спеціально призначені для допомоги українським переселенцям. EBLIDA, NAPLE та PL2030 надіслали листи пані Марії Габріель, комісарці ЄС з питань інновацій, досліджень, культури, освіти та молоді, і пані Теміс Крістофиду, генеральній директорці Генерального директорату з питань освіти, молоді, спорту та культури Європейської комісії із закликом щодо програми фінансування переміщених українських бібліотекарів через Erasmus+. Водночас звернулися з проханням про поширення інформації та кооперації у реалізації програми обміну. На вебсайті розміщені також активні посилання, де різні зарубіжні бібліотечні установи пропонують свою допомогу, серед яких зазначено такі:

- Бібліотеки підтримують українських біженців/Національна мережа публічних бібліотек Португалії (Apoio das Bibliotecas aos refugiados da Ucrânia / Libraries support to Ukrainian refugees. National Public Libraries Network Portugal).
- Бібліотеки допомагають Informatīvā tiešraide «Grāmatu rīts – Esam ar Ukrainu!» (Інформаційна пряма трансляція «Книжковий ранок – ми з Україною!») (Informative live broadcast «Book morning – we are with Ukraine!») (Латвія).
- Бібліотеки допомагають/ Чехія (Knihovna pomáhá / The library helps).
- Муніципальна публічна бібліотека Л'Еліана (Валенсія) збирає в бібліотеці гуманітарну допомогу для України / L'Eliana Municipal Public Library (Valencia) collects humanitarian aid for Ukraine in the library / Biblioteca Pública Municipal de l'Eliana (Valencia) recoge ayuda humanitaria para Ucrania en la biblioteca.
- Бібліотеки можуть допомогти Україні в боротьбі за справедливість (Данія) / Libraries can help Ukraine in the fight for truth (DK).
- Пакет ресурсів «Бібліотеки святилища» Великобританія / Libraries of Sanctuary Resource Pack (UK).
- Бібліотека муніципалітету Ерба (Комо) / Італія. The Municipal Library of Erba (Como) / La Biblioteca comunale di Erba (Como) (IT).
- Мюнхенська міська бібліотека (Німеччина) / #StandWithUkraine | Muenchner Stadtbibliothek (DE).
- Публічна бібліотека Вілла Валле ді Вальдано (Італія) / La Biblioteca civica Villa Valle di Valdarno.
- Інформація про Україну | Міська бібліотека Дорнбірн (Австралія) / Infos zur Ukraine | Stadtbibliothek Dornbirn (AT).
- Голландські бібліотеки пропонують значну пропозицію читання, навчання та ресурсів для українських біженців! / (Нідерланди) Bibliotheken: volop digitale boeken, leer- en hulpmogelijkheden voor Oekraïense vluchtelingen / Dutch libraries are offering a substantial offer of reading, learning and resources for Ukrainian refugees!
- Публічні бібліотеки в Нідерландах і війна в Україні (Нідерланди) / Public Libraries in the Netherlands and the War in Ukraine (NL).

- Інформаційні джерела про війну в Україні. Асоціація публічних бібліотек (VÖBB) (Німеччина) / Information sources about the war in Ukraine / Quellensammlung zum Krieg in der Ukraine | Verbund der Öffentlichen Bibliotheken (VÖBB) (DE).
- Бібліотеки підтримують українців Естонська бібліотечна асоціація (EE) Libraries supporting Ukrainians / Ukraina toetuseks! | Estonian Library Association (EE).
- UNISA Libraries for Ukraine / Biblioteche UNISA per l'Ucraina | Centro Bibliotecario di Ateneo - Università degli Studi di Salerno (IT).
- Support actions to Ukrainians in libraries, incl. EBLIDA activities and information on ERASMUS+ program possibilities (LV) [14].

Як уже згадувалось, Консорціум європейських наукових бібліотек (CERL) також виступив на підтримку України з ініціативою комплексної допомоги у збереженні культурного надбання. Задля реалізації якої зусиллями CERL було також створено вебсайт, на якому фіксується інформація про діяльність, спрямовану на допомогу сектору культурної спадщини в Україні. У квітні 2022 р. Консорціумом було розроблено огляд записів, пов'язаних з Україною, у базі даних «Спадщина друкованої книги» (Heritage of the Printed Book database (HPB) та тезаурусі CERL, а також публікацій у блогові [11].

До підтримки академічної спільноти України в несприятливих умовах долучився й Ex Libris від компанії Clarivate, запустивши декілька нових ініціатив. Однею з ініціатив Ex Libris стало встановлення української мови доступною як варіанта мови інтерфейсу користувача для всіх бібліотек, які використовують сервіс Primo discovery, що включає інтерфейс пошуку для відвідувачів і пов'язані елементи, а також листи-повідомлення, створені в Alma. Визначення мови інтерфейсу відбувається через Primo VE/Alma та Primo classic. Бібліотеки, які користуються перевагами таких запроваджень, можуть надалі підтримувати багатьох бібліотекарів, дослідників, спеціалістів і студентів, які розмовляють українською мовою або на яких вплинули останні події в Україні. Компанія вбачає, що українська мова як мова перекладу надасть можливості для покращення відкриття та доступу до важливих бібліотечних ресурсів, а також забезпечить спілкування з клієнтами на певних мовах, особливо для тих, хто знаходиться за межами України.

Разом з тим Ex Libris запропонував українським бібліотекам безкоштовне користування системою міжбібліотечного абонементу RapidILL, яка забезпечує швидкий і легкий доступ до колекцій світової спільноти з понад 500 бібліотек. Для отримання вищезазначеного доступу зацікавленим бібліотекам необхідно лише зареєструватися за посиланням <https://exlibrisgroup.com/supporting-ukrainian-libraries/>. У розділі професійні наукові новини (Research Professional News) Ex Libris надає авторитетні, незалежні від позиції редакції новини, аналіз і коментарі, які допомагають науковим установам приймати кращі рішення; створює статті, які висвітлюють українську кризу, доступними для читання в усьому світі, щоб допомогти академічній спільноті зрозуміти, який вплив спричиняє

вторгнення Росії в Україну на міжнародне науково-дослідницьке партнерство та фінансування, а також поділитися знаннями про те, як можна підтримати дослідників, постраждалих унаслідок війни [17].

Висновки. Отже, вивчення та аналіз ініціатив міжнародних та світових бібліотечних організацій, зарубіжних бібліотечно-інформаційних установ на підтримку України дає змогу констатувати значний світовий резонанс та високу згуртованість бібліотечного співтовариства на протидію загрозам знищення документального культурного надбання, накопиченого в українських бібліотечних фондах. З початком повномасштабного військового вторгнення Російської Федерації від 24 лютого 2022 р. відбулася консолідація міжнародної бібліотечної спільноти на підтримку бібліотечно-інформаційного комплексу України. Ініціативи, запропоновані міжнародними організаціями, спрямовані на протекцію українських бібліотек у збереженні їх фондів у зв'язку із загрозою можливого їх знищення, підтримку бібліотекарів та бібліотечних приміщень. Завдяки реалізації проєктів, ініційованих авторитетними організаціями міжнародного рівня, бібліотечно-інформаційний комплекс України продовжує невпинно функціонувати та здійснювати бібліотечно-інформаційні процеси в умовах воєнного стану.

Список бібліографічних посилань

1. Захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту. *Міністерство культури та інформаційної політики України* : вебсайт. URL: <https://mkip.gov.ua/content/zahist-kulturnih-cinnostey-u-razi-zbroynogo-konfliktu.html>
2. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту / *LIGAZ360*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mu54k01u?an=15&ed=&dtm=&le=>
3. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини від 1972 р. *Юридична енциклопедія*. URL: https://leksika.com.ua/16991005/legal/konventsija_pro_ohoronu_vsesvitnoyi_kulturnoyi_ta_prirodnoyi_spadschini_1972
4. Наука та бібліотечна справа в умовах воєнного стану в Україні: міжнародна підтримка. *Бібліотечний вісник*. 2022, № 3. С. 106–120.
5. Наука та бібліотечна справа в умовах воєнного стану в Україні: міжнародна підтримка. *Бібліотечний вісник*. 2022, № 4. С. 100–114. URL: http://bv.nbuv.gov.ua/doc/bv_2022_4_18.
6. Українська бібліотечна асоціація : вебсайт. URL: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny>.
7. A collection of information on help and support by CENL members / CENL. URL: <https://www.cenl.org/standwithukraine/>.
8. ALIPH press release Ukraine: One year into the war, ALIPH continues its efforts to protect cultural heritage in Ukraine, with more than 260 cultural organizations supported for nearly USD 4 million. *The International alliance for the protection of heritage in conflict areas (ALIPH)*. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/our-grants>.
9. Backup Ukraine. *Instagram*. URL: https://www.instagram.com/backup_ukraine/.
10. Blue Shield Statement on Conflict in Ukraine. *Blue Shield International*. URL: <https://theblueshield.org/statement-ukraine-conflict-one-year-on/>.
11. Heritage of the Printed Book database (HPB). *CERL*. URL: <https://www.cerl.org/resources/hpb/main>.
12. IFLA Statement on Ukraine. *IFLA*. URL: <https://www.ifla.org/news/ifla-statement-on-ukraine/>.
13. IFLA response to the situation in Ukraine. *IFLA*. URL: <https://www.ifla.org/news/ifla-response-to-the-situation-in-ukraine/>.
14. Libraries for Ukraine. Libraries for refugees. *EBLIDA, NAPLE ma Public Libraries 2030*. URL: <https://lib4refugees.splet.arnes.si/>.

15. Morehart, Phil. You Can Help Ukraine's Libraries. I Love Libraries. *An initiative of the American Library Association*. URL: <https://ilovelibraries.org/article/you-can-help-ukraines-libraries/>.
16. Saving Ukrainian Cultural Heritage Online. *SUCHO*. URL: <https://sucho.org>.
17. Supporting Ukrainian libraries. *Ex libris group*. URL: <https://exlibrisgroup.com/supporting-ukrainian-libraries/>.

References

1. Zakhyst kulturnykh tsinnosti u razi zbroinoho konfliktu [Protection of cultural values in the event of armed conflict]. *Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine*: website. Retrieved from <https://mkip.gov.ua/content/zahist-kulturnih-cinnosti-u-razi-zbroynogo-konfliktu.html> [In Ukrainian].
2. Konventsiia pro zakhyst kulturnykh tsinnosti u vypadku zbroinoho konfliktu [Convention on the protection of cultural property in the event of armed conflict] / *LIGA360*. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/mu54k01u?an=15&ed=&dtm=&le=> [In Ukrainian].
3. Konventsiia pro okhoronu vsesvitnoi kulturnoi i pryrodnoi spadshchyny vid 1972 r. [Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage (1972)]. In *Yurydychna entsyklopediia*. Retrieved from https://leksika.com.ua/16991005/legal/konventsiya_pro_ohoronu_vsesvitnoyi_kulturnoyi_ta_prirodnoyi_spadshchini_1972 [In Ukrainian].
4. (2022). Nauka ta biblioteczna sprava v umovakh voiennoho stanu v Ukraini: mizhnarodna pidtrymka [Science and librarianship under martial law in Ukraine: international support]. *Bibliotecznyi visnyk*, 3, 106-120. [In Ukrainian].
5. (2022). Nauka ta biblioteczna sprava v umovakh voiennoho stanu v Ukraini: mizhnarodna pidtrymka [Science and librarianship under martial law in Ukraine: international support]. *Bibliotecznyi visnyk*, 4, 100-114. Retrieved from http://bv.nbv.gov.ua/doc/bv_2022_4_18 [In Ukrainian].
6. Ukrainska biblioteczna asotsiatsiia [Ukrainian Library Association]. Retrieved from <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny> [In Ukrainian].
7. A collection of information on help and support by CENL members. *CENL*. Retrieved from <https://www.cenl.org/standwithukraine/> [In English].
8. ALIPH press release Ukraine: One year into the war, ALIPH continues its efforts to protect cultural heritage in Ukraine, with more than 260 cultural organizations supported for nearly USD 4 million. *The International alliance for the protection of heritage in conflict areas (ALIPH)*. Retrieved from <https://www.aliph-foundation.org/en/our-grants> [In English].
9. Backup Ukraine. *Instagram*. URL: https://www.instagram.com/backup_ukraine/ [In English].
10. Blue Shield Statement on Conflict in Ukraine. *Blue Shield International*. Retrieved from <https://theblueshield.org/statement-ukraine-conflict-one-year-on/> [In English].
11. Heritage of the Printed Book database (HPB). *CERL*. Retrieved from <https://www.cerl.org/resources/hpb/main> [In English].
12. IFLA Statement on Ukraine. *IFLA*. Retrieved from <https://www.ifla.org/news/ifla-statement-on-ukraine/> [In English].
13. IFLA response to the situation in Ukraine. *IFLA*. Retrieved from <https://www.ifla.org/news/ifla-response-to-the-situation-in-ukraine/> [In English].
14. Libraries for Ukraine. Libraries for refugees. *EBLIDA, NAPLE ma Public Libraries 2030*. Retrieved from <https://lib4refugees.splet.arnes.si/> [In English].
15. Phil Morehart. You Can Help Ukraine's Libraries. I Love Libraries. *An initiative of the American Library Association*. Retrieved from <https://ilovelibraries.org/article/you-can-help-ukraines-libraries/> [In English].
16. Saving Ukrainian Cultural Heritage Online. *SUCHO*. Retrieved from <https://sucho.org> [In English].
17. Supporting Ukrainian libraries / Ex libris group. Retrieved from <https://exlibrisgroup.com/supporting-ukrainian-libraries/> [In English].

Liudmyla Demianiuk,

<https://orcid.org/0000-0003-4242-8390>,

Candidate of Historical Sciences,

Senior Research Associate,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

**INITIATIVES OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS TO SUPPORT THE LIBRARY
AND INFORMATION COMPLEX OF UKRAINE**

The purpose of the article is to investigate the initiatives of international organizations to support the library and information complex of Ukraine in the conditions of martial law, to analyze the main directions of their implementation and the importance of global resonance in the preservation of cultural heritage, ukrainian book libraries. **Research methodology** is based on systemic and structural approaches, methods of logical and structural-functional analysis, etc. **Scientific novelty.** The initiatives of international organizations to support the library and information complex of Ukraine under conditions of martial law are highlighted, the main directions of assistance and the importance of international resonance in the preservation of national libraries are analyzed. **Conclusions.** The research findings show that with the beginning of the full-scale military invasion of the russian federation, there was a consolidation of the international library community in support of the library and information complex of Ukraine. Initiatives proposed by international organizations are aimed at the protection of Ukrainian libraries in the preservation of their funds in connection with the threat of their possible destruction, support of librarians and library premises. Due to the implementation of projects initiated by authoritative organizations of the international level, the library and information complex of Ukraine continues to function unceasingly and carry out library and information processes in the conditions of martial law.

К е у о r d s: russian aggression, world resonance, library and information complex of Ukraine under martial law, international support, assistance initiatives.

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine
3, Holosiivskyi avenue, Kyiv, 030039, Ukraine
e-mail: mila_dem@ukr.net.

Стаття надійшла до редакції 8.06.2023 р.